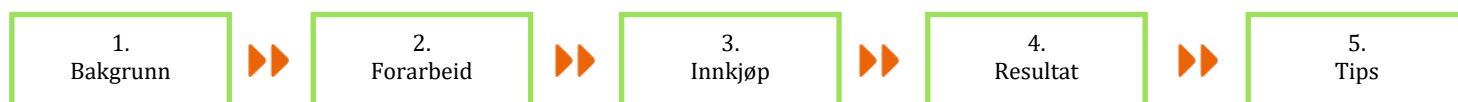


Anskaffelse av kjøretøy til helse og omsorg

Case: Halden kommune

Halden kommune har med bistand fra Klima Østfold gjennomført anskaffelse av 34 biler til helse- og omsorgstjenesten. Med et mål om flest mulige fossilfrie kjøretøy ble anskaffelsen delt opp i ulike kjøretøykategorier basert på brukerbehov og tilgjengelige fossilfrie modeller i markedet. Det resulterte i 29 elbiler, 2 biogassbiler og 3 ladbare hybrider med firehjulsdraft.

Dette dokumentet forteller hvordan prosessen ble gjennomført, med formål om å inspirere og veilede kommuner som skal gjennomføre tilsvarende kjøretøyanskaffelser.



1.0 Bakgrunn	2
2.0 Forarbeid	2
2.1 Behovskartlegging	2
2.2 Tilgjengelighet på el, biogass og ladbare hybrider	3
3.0 Innkjøp	4
3.1 Kategori A: Elbiler	4
3.2 Kategori B: Biogassbiler	5
3.3 Kategori C: Ladbare hybrider med firehjulstrekk	5
4.0 Resultat	6
5.0 Tips til gjennomføring av kjøretøyanskaffelse	7

Kjøretøy til helse og omsorg i Halden

1.0 Bakgrunn

Helse- og omsorgssektoren i Halden kommune hadde fra før 46 leasede biler, hvorav 20 elbiler. Kjøretøyene var fordelt på ulike avdelinger:

- Hjemmesykepleien
- Rus og psykiatri
- Uteteam
- Koordinerende enhet
- Miljøvaktmestre
- Barneverntjenesten
- Team felt rus

Når leasingperioden gitt mot slutten og ny anskaffelse skulle utarbeides ønsket kommunen å anskaffe størst mulig andel fossilfrie biler. Våren 2019 ble den første fyllestasjonen for biogass i Halden åpnet, noe som gjorde biogassbiler til et alternativ.

I en annen uavhengig avtale hadde kommunen også opsjon på å lease 20 kjøretøy som kommunen disponerer innenfor ordinær arbeidstid 07:30 – 16:00. Utenfor ordinær arbeidstid skal disse bilene være tilgjengelige for innbyggerne. Når helse og omsorg skulle ha nye kjøretøy var det derfor ønskelig å se på om noe av behovet kunne dekkes av slike delingsbiler. Mer informasjon om bildelingsprosjektet finnes på Klima Østfolds hjemmeside: <https://klimaostfold.no/innkjop-av-klimalosninger/>.

Halden kommune fikk bistand fra Klima Østfold-prosjektet «Klimarådgivning i anskaffelser» i prosessen med innkjøp av kjøretøy til helse- og omsorgstjenesten, og gjennom hele prosessen var det et tett og godt samarbeid mellom innkjøp, kjøretøybrukerne og Klima Østfold.

2.0 Forarbeid

Det det meldt om et totalbehov for 48 nye biler, og arbeidet startet med å hente ut kjørestatistikk fra daværende bilpark for å gjøre en behovskartlegging. Formålet med behovskartleggingen var å få en oversikt over hvor ofte bilene brukes og hvor langt det kjøres hver dag.

Kartleggingen, kombinert med kunnskap om hva som finnes av fossilfrie kjøretøy på markedet, dannet grunnlaget for å dele anskaffelsen inn i ulike kjøretøykategorier. I hver kjøretøykategori ble det stilt konkrete krav til motorteknologi. Ved å dele anskaffelsen inn i kjøretøykategorier med tilhørende krav sikret man å oppnå høy andel fossilfrie kjøretøy uten bruk av vekting.

2.1 Behovskartlegging

Brukerne gjorde det fra starten av tydelig at det er begrenset med ladetid på dagtid, og bilene må kunne benyttes en hel arbeidsdag alle dager i året. Lading må skje om natta. Derfor var det viktig å kartlegge hva som var bilens maksimale kjørelengde i løpet av en dag, for så å skaffe oversikt over hvilke fossilfrie kjøretøy som finnes som tilfredsstillende kjørelengden.

2.1.1 El-delingsbiler

Av behovskartleggingen ble det klart at en del av bilene ville helse- og omsorgssektoren kun ha behov for å ha tilgang til på dagtid. Disse bilene ble det derfor vurdert til at kunne dekkes av elektriske biler som kommunen kun har tilgang til på dagtid, mens befolkningen kan benytte seg av dem på kveldstid og i helger. Det gjorde at antall kjøretøy i denne anskaffelsen ble redusert fra 48 til 34 biler, ettersom delingsbilene kunne tas ut som opsjon på en tidligere anskaffelse kommunen hadde gjennomført.

2.1.2 Elbiler

For det resterende kjøretøysbehovet ble elbiler vurdert som godt egnet for de fleste bilene. Kartlegging gjorde det klart at de fleste kjøretøyene hadde relativt lav kjørelengde i løpet av en dag, og kunne klare seg med en «vanlig» rekkevidde på 200 kilometer. Én bil viste det seg at hadde behov for lenger rekkevidde. Derfor ble elbilene delt inn i to kategorier, en med «vanlig» rekkevidde (minimum 200 kilometer) og en med «lang rekkevidde» på (minimum 400 kilometer).

2.1.3 Biogassbiler

To biler hadde behov for hengerfeste med betydelig til vektkapasitet. Dette er foreløpig et begrenset segment i elbilmarkedet, ettersom kun de dyreste modellene har denne muligheten. Biogass ble derimot vurdert som et godt egnet alternativ.

2.1.4 Ladbare hybrider

Det var også et behov for noen biler med firehjulstrekk for å sikre fremkommelighet om vinteren. Ettersom firehjulstrekk kun finnes på noen få og svært dyre elbilmodeller ble det ansett som urealistiske at disse skulle gå elektrisitet. Det fantes heller ingen tilgjengelige modeller på biogass med firehjulstrekk. Derfor ble det klart at disse bilene måtte være ladbare hybrider.

Etter nærmere vurdering ble det klart at brukere kunne klare seg med 3 biler med firehjulstrekk. Det ble undersøkt hvilke aktuelle ladbare hybridmodeller som var aktuelle, og hvilke klimagassutslipp disse hadde. Det resulterte i at det ble satt krav til maksimalt CO₂-utslipp fra hybridene.

2.2 Tilgjengelighet på el, biogass og ladbare hybridbiler

Etter at behovskartleggingen var gjennomført det kunne det sees opp mot hvilke el-, biogass og hybridbiler som var tilgjengelig på markedet. De aller fleste nye elbiler på markedet i dag har rekkevidde på minimum 200 kilometer. Det finnes også elbiler med over 400 kilometer rekkevidde, men her er utvalget mindre og prisene generelt høyere. Det var derfor ønskelig at flest mulig av elbilene ble plassert i kategorien med «vanlig» rekkevidde på 200 kilometer.

Utvalget av kjøretøy som går på biogass er noe begrenset i Norge, men kan ofte løse behovet der elbiler ikke gjør det. Dette gjelder særlig for varebiler, hvor det finnes biogassbiler som går over 500 kilometer på en tank og som har god hengerkapasitet. Spesielt Volkswagen Caddy på biogass ansees som et godt alternativ for biogasskjøretøy.

For firehjulstrekkere er det få fossilfrie alternativer på markedet, da kun de dyreste elbilmodellene kan tilby dette. Firehjulstrekkere på biogass finnes ikke. Ladbare hybrider med firehjulstrekk finnes det flere av.

Kjøretøy til helse og omsorg i Halden



De 48 kjøretøyene kunne deretter fordeles i kategorier ut fra brukerbehov og tilgjengelige fossilfrie alternativer i denne prioritert rekkefølgen:

- 14 el-delingsbiler (opsjon i annen avtale og dermed ikke med videre i dette innkjøpet)
- 29 elbiler, hvorav 28 med «vanlig» og én med «lang» rekkevidde
- 2 biogassbiler
- 3 ladbare hybrider med firehjulstrekk

3.0 Innkjøp

Etter at brukernes kjøretøybehov og kartleggingen av hvilke fossilfrie kjøretøy som tilfredsstillende disse behovene var klart, kunne dette konkretiseres i konkurransegrunnlaget.

Elbilers rekkevidde kan fra leverandøren oppgis etter to ulike standarder. NEDC er den eldste standarden, og den oppgitte rekkevidden er urealistisk optimistisk. Derfor er det opprettet en ny standard, WLTP, som skal gi et mer realistisk bilde av reell rekkevidde. Etersom ikke alle modeller er testet etter den nye WLTP-standard, ble det krav til lenger rekkevidde dersom den er oppgitt etter NEDC-standard.

Konkurransen ble delt inn i 3 hovedkategorier med tilhørende underkategorier. For hver kategori ble det utarbeidet en kravspesifikasjon basert på brukerbehovet og kartleggingen i forkant. Kravspesifikasjonen bestod både av en funksjonsbeskrivelse og tekniske krav til bilene. Full konkurransegrunnlag er tilgjengelig på Klima Østfolds hjemmesider: <https://klimaostfold.no/innkjop-av-klimalosninger/>.

Under er et utdrag fra kravspesifikasjonen for hver kategori gjengitt. Kravene ble utarbeidet som følge av behovskartleggingen som ble gjort i forkant.

3.1 Kategori A: Elbiler

Kategori A1: 28 elbiler med «vanlig rekkevidde»:

De fleste av disse bilene skal brukes i hjemmesykepleien med et relativt forutsigbart kjøremønster og med mange av- og påstigningene i bilen. Det ble derfor satt blant annet følgende krav:

«Bilene skal ha minimum oppgitt rekkevidde fra leverandør på 240 km etter NEDC-standard eller 200 km etter WLTP-standard.»

«Brukerne av bilen vil bevege seg mye ut og inn av bilen i løpet av en arbeidsdag. Det er derfor ønskelig med relativt høy sittestilling og med god plass ved passasjer sete til å bevege seg inn og ut av bilen.»

Kategori A2: 1 elbil med «lang» rekkevidde:

Kartleggingen viste et ganske ujevnt bruk av bilen, hvor det enkelte dager var mye kjøring og behov for lang rekkevidde, og følgende krav ble stilt:

«Bilene skal ha minimum oppgitt rekkevidde fra leverandør på 450 km etter NEDC-standard eller 400 km etter WLTP-standarden.»

3.2 Kategori B: Biogassbiler

B1: Biogassvarebil:

Basert på behovskartleggingen, behovsinnspill fra brukerne og kunnskap om hva som finnes av biogassbiler på markedet ble det blant annetsatt følgende krav til biogassvarebilen:

«Varebilen skal ha hengerfeste med betydelig lastekapasitet og romslig plass i lasterommet. Bilen skal ha høy praktisk rekkevidde. Bilene skal stå utendørs og kupéen må raskt kunne varmes opp på vinterstid. Bilen må være registrert med GA-skilte. Minimum tillatt hengervekt: 700 kg»

B2: Kombinertbil på biogass:

Følgende krav ble stilt til kombinertbil på biogass:

«Det er behov for én kombinert bil med fem seter og stort lastevolum. Bilen skal ha hengerfeste med god lastekapasitet og romslig plass i lasterommet. Bilen skal ha høy praktisk rekkevidde. Bilen skal stå utendørs og kupéen må raskt kunne varmes opp på vinterstid. Bilen må være registrert med GA-skilte. Antall seter: 5. Minimum tillatt hengervekt: 1200 kg»

3.3 Kategori C: Ladbare hybrider med firehjulstrekk

Tre biler måtte ha firehjulstrekk og måtte derfor være ladbare hybrider. Det ble blant annet satt følgende krav:

Bilene skal være store elbiler med firehjulstrekk (evt ladbare hybrider med best mulig elektrisk rekkevidde). Bilene må ha god trekraft og kjøreegenskaper, da de blant annet skal kunne brukes på vintertid i et nokså kupert terreng. Bilene må ha relativt høy bakkeklaring. Rekkevidde: Bilene må ha minimum oppgitt elektrisk rekkevidde fra leverandør på 45 kilometer etter NEDC eller WLTP-standard. Bilene skal maksimalt ha et oppgitt CO₂ utslipp på 60 g/km (gjelder ladbar hybrid).»

Kjøretøy til helse og omsorg i Halden

4.0 Resultat

Kommunen fikk mange tilbud i konkurransen. Det var mulig å gi tilbud på hver kategori, og det ble inngått kontrakt med tre forskjellige leverandører.

- Elbilene leveres av den lokale leverandøren Jensen & Scheele Auto, med 28 Renault Zoe og én Opel Ampera-e.
- Biogassbilene leveres av Dahles Auto, og er av typen Volkswagen Caddy TGI både for varebilen og kombinertbilen
- Ladbare hybridene leveres av Leaseplan, og er av typen BMW 225xe

I tillegg ble det leaset flere Renault Zoe på fra bildelingsopsjonen som hjemmesykepleien skal benytte innenfor ordinær arbeidstid (07:30 – 16:00) og som innbyggerne kan benyttes ellers.



Foto: Halden Arbeiderblad

5.0 Tips til gjennomføring av kjøretøyanskaffelse

Her er tips om noen suksessfaktor for at klimainnkjøpet ble vellykket og som andre kommuner kan ta med seg når hvis de skal gjøre noe tilsvarende:

- **Tid og ressurser:** Den viktigste suksessfaktoren for innkjøpet var at det satt at nok tid til forarbeidet. Tid og ressurser til forarbeidet var nødvendig for å gjøre tilstrekkelige undersøkelser, avklaringer og interne sonderinger.
- **Behovskartlegging:** Det er viktig å ha en oversikt over behovet som skal dekkes. For å kunne stille konkrete motorteknologi- og rekkeviddekrav anbefales det å fremskaffe statistikk på bruken av eksisterende biler. Det er fornuftig å tenke at biler til helse- og omsorgsektoren bør kunne kjøre en hel dag uten å lade. Statistikk kan ofte hentes i manuell eller digital kjørebok, eller fra flåtestyringssystem hvis kommunen har det.
- **Oppdatert kjøretøykunnskap:** Ved å undersøke markedet for fossilfrie kjøretøy vet man hva markedet kan levere og ikke. Denne kunnskapen kan kombineres med behovet til å sette konkrete, ambisiøse og realistiske motorteknologikrav. Ved å ha oppdatert kunnskap av hva markedet kan levere av kjøretøy vet man hvilke krav som kan stilles og samtidig oppnå en god konkurranse. I tillegg unngås komplisert klima- og miljøvekting. Er man usikker på hva markedet kan levere er det lurt med markedsdialog, for eksempel leverandørkonferanse eller sende spørsmål eller utkast til krav på høring.
- **Erfaringsoverføring:** Se til hva andre kommuner har gjort av tilsvarende anskaffelser. Det er etter hvert mange kommuner som har anskaffet en betydelig andel fossilfrie biler. Anbudsdokumentene for dette innkjøpet finnes på Klima Østfolds nettside: <https://klimaostfold.no/innkjop-av-klimalosninger/>.



**KLIMA
ØSTFOLD**

▶▶ TID FOR HANDLING



UTGITT AV KLIMA ØSTFOLD